

**Wieki
stare i nowe**

Tom 3

**Prace Naukowe
Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 2125**

WIEKI

STARÉ

i

NOWE

Tom 3

pod redakcją
IDZIEGO PANICA I MARII W. WANATOWICZ

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2003

Redaktor serii: Historia
Maria W. Wanatowicz

Recenzenci
Tomasz Fałęcki
Joanna Rostropowicz

Treść

Wstęp	7
Rafał Butor: Źródła numizmatyczne w badaniach nad problematyką propagandy politycznej Decymusa Klodiusza Albina	9
Przemysław Dyrłaga: Diadumenianus Augustus w propagandzie cesarza Makryna w okresie walki o władzę z Elagabalem (16 maja–8 czerwca 218 roku).	20
Agata A. Kluczek: Władca wobec kryzysu państwa. Portret polityczny cesarza Galliena jako element propagandy imperialnej w III wieku.	27
Idzi Panic: „Item in Cula sunt XL mansi, de quibus...” Uwagi na temat kategorii osad wymienionych w <i>Liber foundationis episcopatus Wratislaviensis</i>	44
Małgorzata Gorczyńska: Lęki i niepokoje na kartach kalendarzy polskich z drugiej połowy XVIII wieku	54
Dariusz Rolnik: Michał Zaleski – moralne dylematy targowiczana. O postawie politycznej marszałka konfederacji targowickiej województwa brzesko-litewskiego w latach 1788–1793	90
Lumír Dokoupil: K počátkům českého dějepisectví ve Slezsku (Opavský pobyt Vincence Praska v letech 1883–1895).	109
Andrea Pokludová: Představitelé židovského <i>Bildungsbürgertum</i> v Moravské Ostravě v letech 1890–1910	118

Krzysztof Nowak: Karola Jungi drogi i bezdroża polityczne.	136
Zbigniew Hojka: Zjednoczenie Zawodowe Polskie, Narodowe Stronnictwo Robotników i Narodowa Partia Robotnicza na Górnym Śląsku wobec powstań i plebiscytu	157
Małgorzata Ujdał-Mendel: Samorząd miejski w II Rzeczypospolitej. Zarys problematyki prawno-ustrojowej, politycznej i gospodarczej	185
Anna Glimos-Nadgórska: Prawa i obowiązki nauczycieli szkół powszechnych województwa śląskiego. Pragmatyka nauczycielska 1922–1939	211
Nina Pavelčíková: Pokusy o řešení tzv. romské otázky v Československu w letech 1960–1975	228
Summary	244
Zusammenfassung	245

Wstęp

Kolejny – trzeci już – tom Wieków starych i nowych, wielotomowego wydawnictwa Instytutu Historii Uniwersytetu Śląskiego, zawiera 13 artykułów, obejmujących okres od starożytności aż do czasów współczesnych. Wyszły one spod pióra zarówno pracowników Instytutu, jak i historyków z innych ośrodków, akademickich – zarówno polskich, jak i zagranicznych.

Publikację otwierają trzy teksty dotyczące dziejów Imperium Romanum w dobie jego kryzysu, w III wieku p.n.e. Ich autorzy – Rafał Butora, Przemysław Dyrłaga i Agata A. Kluczek – opisują różne aspekty zabiegów propagandowych podejmowanych przez cesarzy rzymskich, których celem było umocnienie ich pozycji politycznej wobec reszty społeczeństwa Cesarstwa.

Czasy średniowieczne reprezentuje tym razem tylko jeden artykuł. Idzi Panic podjął próbę ustalenia kryteriów, jakimi kierowali się urzędnicy kancelarii biskupów wrocławskich przy umieszczaniu określonej miejscowości w spisie dziesięcin, które wierni tej diecezji mieli uiszczać na rzecz biskupów wrocławskich.

W epokę nowożytną wprowadza nas tekst Małgorzaty Gorczyńskiej, poświęcony analizie treści kalendarzy polskich pod kątem różnego rodzaju oczekiwań katastroficznych ówczesnego społeczeństwa polskiego w związku z zagrożeniem utraty przez Polskę wolności. Z artykułem tym koresponduje tekst Dariusza Rolnika na temat postawy politycznej jednego z czołowych przedstawicieli obozu targowickiego, marszałka konfederacji targowickiej województwa brzesko-litewskiego Michała Zaleskiego.

Schyłek czasów nowożytnych reprezentują teksty naszych współpracowników z Uniwersytetu Śląskiego w Ostrawie (Republika Czeska), a mianowicie Lumíra Dokoupila oraz Andrei Pokludovej. L. Dokoupil podjął próbę zaznajomienia polskiego czytelnika z działalnością naukową Vinzenca Praska, faktycznego prekursora czeskiej historiografii na dawnym Śląsku Austriackim, natomiast A. Pokludová przedstawiła zakres i formy udziału żydowskiej części społeczeństwa [Morawskiej] Ostrawy w władzach miejskich.

Najwięcej miejsca zajmują w niniejszym tomie artykuły, których autorzy zajmują się historią dwudziestowieczną. Tę część publikacji otwiera tekst Krzysztofa Nowaka, poświęcony analizie działalności politycznej Karola Jungi, jednego z najwybitniejszych polskich działaczy mniejszościowych w Czechosłowacji w okresie międzywojennym, czołowego polityka Związku Śląskich Katolików w ČSR. Z kolei Zbigniew

Hojka przedstawił kulisy powołania do życia oraz formy działalności polskich narodowych organizacji robotniczych i reprezentujących je partii i stronnictw w okresie powstań i plebiscytu. Małgorzata Ujdak-Mendel natomiast przedstawiła najważniejsze aspekty dotyczące samorządowości miejskiej II Rzeczypospolitej, przede wszystkim obejmujące problematykę prawno-ustrojową, polityczną i gospodarczą. Anna Glimos-Nadgórska poddała analizie prawa i obowiązki nauczycieli szkół powszechnych województwa śląskiego w latach 1922–1939.

Całość publikacji zamyka tekst Niny Pavelčikovej. Czeska badaczka przedstawiła kulisy zabiegów władz czechosłowackich o unormowanie położenia bardzo licznej grupy społeczności romskiej w CSSR w latach 1960–1975.

Wszystkie zaprezentowane w tomie artykuły dotyczą kwestii słabo dotychczas naświetlonych w historiografii.

Idzi PANIC
MARIA WANDA WANATOWICZ